

Сердюк Г. А.
аспірантка

*Інститут професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Чернігівський обласний педагогічний ліцей
для обдарованої сільської молоді
м. Чернігів, Україна*

ДОСЛІДНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В НАУКОВОМУ ЛІЦЕЇ

Тенденції до світової глобалізації впливають на спосіб життя, мислення, розуміння життєвих перспектив, спілкування. З-поміж напрямів, що визначають майбутнє, виділимо один – триумф особистості та пов'язаний з цим розвиток самоосвіти. Поглянемо на цю проблему, урахувавши нову парадигму розвитку системи старшої профільної школи, яка визначає необхідність змін щодо підходів, принципів, змісту, методів, форм та технологій організації педагогічної діяльності.

Законом України «Про освіту» передбачено, що в системі спеціалізованої освіти здобуття загальної середньої освіти забезпечують, зокрема, наукові ліцеї – заклади спеціалізованої освіти II–III або III ступеня наукового профілю. Положення про науковий ліцей (від 22 травня 2019 р. № 438) визначає основні засади освітньої діяльності на основі підходів дослідно-орієнтованого навчання, спрямованого на залучення та підготовку учнівської молоді до наукової і науково-технічної діяльності; розроблення та впровадження нових освітніх технологій і форм організації освітнього процесу; забезпечення поглибленого вивчення профільних предметів та набуття компетентностей, необхідних для подальшої наукової і науково-технічної діяльності [3]. Як бачимо, традиційні методи навчання і застаріла модель освітнього закладу вже не відповідають вимогам сучасності. В умовах, коли формується особистість випускника старшої профільної школи, яка прагне успішної особистісної та професійної самореалізації, розвитку майбутньої кар'єри, володіє дослідницькими компетентностями, що визначають подальшу професійну траєкторію, зростають вимоги щодо вчителя, який забезпечує освітній процес на засадах дослідно-орієнтованого навчання. Параметр розвитку педагогічної

майстерності педагога в умовах наукового ліцею лишається поки що малодослідженим.

Зміст спеціалізованої освіти наукового спрямування, вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувачів освіти визначаються відповідно до Стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування (наказ МОН України від 16.10.2019 р. № 1303) та освітніх галузей, установлених державними стандартами загальної середньої освіти [5].

Ідеться про розвиток дослідницької компетентності учнів наукових ліцеїв. На нашу думку, це можливо за умови розвитку дослідницької компетентності вчителя, який забезпечує освітній процес у закладі. Простежується суперечність між об'єктивною потребою до компетентного здійснення дослідницької діяльності з метою вирішення педагогічних завдань й невідповідністю рівня розвитку дослідницької компетентності як професійно важливої якості вчителя; між необхідністю розвитку дослідницької компетентності педагога та недостатньою вивченістю даної проблеми.

У моделі наукового ліцею як сучасного освітнього закладу акцент зроблений на розвиток ключових і предметних компетентностей, а також на розвиток дослідницької компетентності. Ми розглядаємо дослідницьку компетентність старшокласників як якість, що проявляється в потребі особистості до наукового пізнання світу; умінні виконувати дослідницьку роботу; умінні творчо використовувати набуті знання, здатності самостійно, творчо опанувати нові способи діяльності в будь-якій сфері людського життя. Педагог у такій моделі володіє свободою у виборі освітньої технології та розглядається як професіонал – відповідальний, креативний, усебічно розвинений. Обов'язок адміністрації – забезпечити умови для творчого росту вчителя, основу якого складають творчі здібності і конструктивні вміння. Забезпечуючи когнітивний вимір навчання, розвиток нових навичок та набуття знань, зокрема уміння вчитися протягом життя, учитель реалізує свою педагогічну майстерність через володіння всіма видами навчальної діяльності, через конструктивні, гностичні, організаційні і комунікативні вміння. Ідеться про вибір оптимальних форм, методів, засобів навчання, уміння змінювати методіку роботи відповідно до нових завдань, формувати індивідуальний стиль, науково організувати свою діяльність. Володіючи змістом і дидактикою організації педагогічного процесу, педагог забезпечує інструментальний вимір – уміння застосовувати набуті знання та забезпечує індивідуальний розвиток учня. Це стосується набуття характеристик, які формують багатогранну особистість здобувача освіти, що прагне самореалізації та самовдосконалення. У соціальному контексті

формується особистість, яка здатна здійснювати свідомий вибір професії, що відповідає внутрішнім запитам та потребам суспільства.

Дослідницьку компетентність учителя ми розглядаємо як «інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні якості, які обумовлюють прагнення, готовність і здатність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності» [1].

У психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до сутнісних рис дослідницької компетентності вчителя, зокрема компетентнісний (С. Осипова), процесуально-технологічний (А. Хуторський), діяльнісний (І. Ніканорова), системний (Л. Голуб), ціннісно-діяльнісний (Т. Боровікова), універсальний (О. Шапалов) [2]. Визначаючи сукупність якостей особистості, що становлять основу дослідницької компетентності, зазначимо, що це відповідні знання методологічних основ дослідницької діяльності у педагогічній сфері, знання методики дослідницької діяльності; пізнавальна і професійна мотивація, що обумовлена як прагненням до саморозвитку, так і бажанням професійного вдосконалення. Засвоєння відповідних способів дослідницької діяльності в професійній сфері сприяє вибору способів дослідно-орієнтованого навчання, що сприяють розвитку дослідницької компетентності здобувачів освіти. У цьому й виявляється діяльнісний компонент дослідницької компетентності вчителя.

Виходячи з вищесказаного можемо зробити висновок, що актуальності набуває проблема забезпечення системного, комплексного підходу як до організації, супроводу, так і контролю такої діяльності та питання активного залучення здобувачів освіти до дослідницької діяльності на уроках, курсах за вибором, факультативах, предметних гуртках, клубах за інтересами, конференціях, олімпіадах, конкурсах наукових учнівських робіт та ін.

Ефективності формування дослідницьких умінь учнів наукових ліцеїв сприяють педагоги, які забезпечують організацію освітнього процесу з використанням інноваційних інтерактивних занять, застосування проблемно-пошукових та діагностично-дослідницьких методів. Особливої уваги потребує організація самостійної пошукової роботи, виконання різного рівня навчально-дослідницьких завдань. Учні, які цілеспрямовано займаються дослідницькою діяльністю, мають істотні якісні характеристики та сформовані навички й уміння, які становлять основу їх науково-дослідницької компетенції. Вони вирізняються пізнавальною активністю, прагненням досліджувати, глибоко вивчати профільні предмети. Це підводить нас до висновків, що дослідницька компетентність формується в умовах інноваційного освітнього простору сучасного освітнього закладу, у якому вчителі мають високий рівень розвитку дослідницької компетентності як

якісної характеристики особистості, що виявляється в усвідомленій готовності здійснювати активну дослідницьку діяльність й визначається когнітивним, особистісно-ціннісним та діяльнісним компонентами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головань М. С. Компетентнісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти : збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 1. Рівне : РДГУ, 2011. С. 53

2. Грозан С. Методологічні підходи до вивчення сутності та змісту поняття «дослідницька компетентність» : матеріали 3 міжнар. інтернет-конф. (м. Кропивницький, 21 травня 2015 р.). 2015.

3. Положення про науковий ліцей. Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2019-%D0%BF#Text>

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 вересня. № 178–179. С. 10–22.

5. Стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування / Міністерство освіти Україн. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-specializovanoyi-osviti-naukovogo-spryamuvannya>

Сердюченко В. В.

студентка педагогічного факультету

Науковий керівник: **Бухнієва О. А.**

кандидат педагогічних наук, доцент

*Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Одеська область, Україна*

АСПЕКТИ КУЛЬТУРО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Основною метою сучасної мистецько-педагогічної освіти є формування учителя нової формації, здатного цінувати і розвивати національні культурні цінності у всіх сферах суспільного життя, а також формування особистості з високим ступенем культуро-творчої діяльності. Учитель музичного мистецтва середньої школи повинен усвідомлювати не тільки цілі, завдання своєї майбутньої професії, а й ту соціально-культурну ситуацію, в якій здійснюється діяльність учнів.

Сучасний учитель музичного мистецтва – це сучасний погляд на роль мистецтва в суспільстві, на картину його побутування в дитячому та юнацькому середовищі. Це позиція в подоланні складнощів